

YEVAMOS DAF 93 IS DEDICATED:

לזיין חיים מתתיהו בן אהרון מאיר

תוכן עינים

- א. בענין אין אדם מקנה דבר שלב"ל.
- ב. בענין נ"מ בין ב' הטעמים דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.
- ג. בענין אמירת מעכשיו מתי חל הקנין.
- ד. בענין גדר נאמנות דעבידא לגלויי.

רב הונא כרב וכו' דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם לעולם וכו' דאתמר המוכר פירות דקל להבירו וכו'.

א] מבואר פלוגתא דתנאי ואמוראי אי אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ודנו האחרונים מהו החסרון שלא יועיל הקנאה או קידושין בדבר שלא בא לעולם. ויש בזה נ"מ כמו שיבואר.

- א. ידוע הנידון בהא דמצינו דעת כמה תנאים [וכן קי"ל להלכה] דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, מהו החסרון שבו, האם הוא משום עיקר דיני הקנינים דא"א שיחול על דבר שאינו בעולם עדיין, או דהוי חסרון בגמירות דעת, שאין האדם גומר דעתו לגמרי ובלב שלם בדבר שעדיין אינו בעולם כלל והוי אצלו כדבר רחוק. ואעתיק השיטות בזה.
- ב. הנמוק"י בב"מ (דף סו:) כתב מפורש דהוי חסרון בגמירת דעת וז"ל מפני שלא באו עדיין הפירות בעולם לא מהני משום דלא סמכא דעתיה ומשו"ה יכול לחזור בו, עכ"ל. וכן מוזכר בשאר מפרשים, וכן מתבאר מהרא"ש להלן.
- ג. אמנם הלבוש (ח"מ סי' ר"ט סעיף ד') כתב דהוי חסרון מצד גוף הקנין וז"ל אין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם, שאין כאן דבר שיחול עליו הקנין, ואין חילוק בין במכר בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע עכ"ל.
- ד. וכן בקרית ספר כתב דהוי גזה"כ דאין אדם מקנה דשלב"ל דמשמע בכתובים דבין קרקע ובין מטלטלין צריך שיהא מצוי בעולם. ובחזו"א (דמאי סי' י"ז) כתב כע"ז דטעמא דאין אדם מקנה דשלב"ל הוא משום שלא ניתנו דיני התורה אלא על הדברים שהאדם משמש בהן ושליט עליהן.
- ה. בקוב"ש (ב"ב אות רע"ו) כתב דיש הוכחה מפורשת לכל צד, דבגמ' ב"מ (דף טו:) משמע להדיא דטעמא משום חסרון סמיכת דעת דאמרו שם דהיכי דסמכא דעתיה שאני דמהני [אולם יש דוחין זה, עיין נו"ב תנינא אה"ע סי' נ"ד].
- ו. ומאידך גיסא בגמ' כתובות (דף נט.) אמרינן גבי קונמות שאדם אוסר פירות חבירו עליו ה"ה דאדם אוסר דבר שלב"ל, ומוכח דהחסרון דאין לו כח הקנאה דלי"ש סברא זו משום סמיכות דעת.

ב] נתבאר ב' דרכים בחסרון של אין אדם מקנה דשלב"ל. ויש כמה נידונים התלויין זה כמו שהעירו רבים.

- א. נ"מ א' סיטומתא. וכתב בקוב"ש דאיתא בתשב"ץ (סי' שצ"ח) בשם מהר"ם מרוטנברג דאע"ג דאין אדם מקנה דשלב"ל דבר שהוא מנהג בני אדם צריך לקיים כדאמרינן גבי סיטומתא באתרא דנהיגי למיקני ממש קני, מבואר דסיטומתא מהני גם בדבר שלב"ל, וביאר דאי כל החסרון משום סמיכות דעת, אי"כ ע"י דנהגו הכל לעשותו שפיר סמכה דעתיה.
- ב. אמנם בהגהות רבינו פרץ הביא מרבינו יחיאל מפריז דחולק ולא דמי לסיטומתא דמהני להיות קנין גמור ע"י המנהג, אבל דשלב"ל אינו בר קנין, וביאר בקוב"ש דס"ל דהוי חסרון בעצם ולא רק משום סמיכות דעת, ובזה נחלקו.
- ג. נ"מ ב' ע"י שבועה: וכבר נודע לתלות בחקירה הנ"ל את פלוגתת הרא"ש והריב"ש במכירת הבכורה של עשו ליעקב: דהנה כתיב בפי' תולדות דעשו מכר את בכורתו ליעקב, והעירו המפרשים דירושת הבכורה [א"י וכדומה] הוי דבר שעדיין לא זכה בו עשו, וא"כ איך יעקב קנה דבר שלא בא לעולם דעדיין לא זכה בו עשו מיצחק.
- ה. בטור עה"ת כתב בשם הרא"ש דהמוכר לחבירו דבר שלא בא לעולם ונשבע ללוקח שיקיים את המקח, המקח חל, וזהו שהשביע יעקב את עשו על קיום המקח למען יחול אף שטרם בא לעולם [וכ"כ בשו"ת הרא"ש כלל ח' סי' י"ח דמהני כשנשבע].
- ו. וכאשר נשאל הריב"ש (סי' שכ"ח) לבאר דברי הרא"ש כתב דלא יתכן שיאמר דבר כזה, דודאי אין שבועה מועלת לגמור הקנין בדבר שלא בא לעולם. ולכן כתב ליישב באופ"א דקודם מתן תורה אדם מוכר לחבירו דבר שלא בא לעולם הרבה העירו [חבצלת השרון, מנחת אשר, ועוד, פי' תולדות שם] דהראשונים הנ"ל אזלי לשיטתן בביאור החסרון בדשלב"ל, דהרא"ש בב"ב (דף קמב: בשטמ"ק) כתב דמה שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הוא משום דלא גמר ומקנה. ולכן סברת הרא"ש דאם נשבע מהני היינו לשיטתו דכין דהוי חסרון בגמירת דעת אי"כ כשנשבע ודאי גמר דעתו לכך.
- ח. אבל הריב"ש למד כהקרת ספר דלמד דינא דאין אדם מקנה מגזה"כ, אי"כ פשיטא דלא יועיל שבועה ע"ז, וא"כ דיש גזה"כ דדבר שלא בא לעולם אינו בר הקנאה אי"כ מה יועיל דנשבע עליו, ואדרבה כיון דהוא אחד מדיני התורה לכן יתכן דהך גזה"כ אינו אלא ממתן תורה ואילך, אבל קודם מתן תורה שפיר מהני הקנאה בדבר שלא בא לעולם.
- ט. נ"מ ג' קודם מתן תורה: הנה מהריב"ש יוצא דקודם מתן תורה מהני הקנאה בדשלב"ל, אולם אי הוי חסרון בגמירת דעת מסתבר דלא מהני, וזהו ביאור פלוגתת הרא"ש והריב"ש גם בזה אי יועיל קודם מתן תורה.

ג] רבי אמר דהמוכר שדה לחבירו, אולם עדיין לא קנה השדה אלא כותב לו 'לשכאקחנה קנויה לך מעכשיו' דמהני.

- א. בדינא דרבי הקשו בתוס' (ד"ה מעכשיו) למ"ל דאמר 'מעכשיו' הרי גם בלי מעכשיו מהני להקנותו לאחר זמן כשיבוא לעולם, וכמו בדבר שבא לעולם דאפשר להקנותו לאחר ל', וה"ה בלא בא לעולם לרבי, ולמה הצריך דוקא 'מעכשיו'.
- ב. ותירצו דבר יסודי מאד דקניני קרקע שע"י שטר או חזקה או חליפין אם לא יאמרו 'מעכשיו' אז כלתה קנינו אח"כ, דהא אין הסודר נשאר אצלו וכן אם נקרע השטר הרי אינו בעולם וכן החזקה, ולכן דוקא כשאמר מעכשיו מהני שלא יהא בו חסרו דכלתה קנינו, ודוקא בכסף דלא כלתה קנינו מהני גם בלי מעכשיו.
- ג. אולם צ"ב דגם באמר מעכשיו הרי יכול לחזור בו עד שבא לעולם, דאיך יחול הקנין קודם שבא לעולם, וא"כ דאפשר לחזור בו א"כ הרי אינו חל מעכשיו ומהו כוונת מעכשיו ומה נתוסף ע"י מעכשיו.
- ד. בספר מאמר יבמין הביא מח"י ר' שמעון שקאפ (נדריס ס"י כ"ב) והחזו"א (אה"ע ס"י ע"א סקכ"ז) שביארו דגדר של מעכשיו בדבר שלא בא לעולם הוא דנגמר 'מעשה הקנין', דהיינו בכל מוכר לאחר ל' יום אינו עושה היום הקנאה גמורה דא"כ היה קונה מיד, אלא ההקנאה נגמרת לאחר ל', ולכן צריך שהמעשה קנין הייה קיים לאחר ל' ואי לאו הכי כלתה קנינו, משא"כ בדבר שלא בא לעולם כשאומר מעכשיו עושים ביניהם הקנאה גמורה ומצד המוכר והקונה נגמר ההקנאה, אלא דעדיין אין לקנין על מה לחול כיון שאין החפץ בעולם וכיון שכבר נשלמה ההקנאה היום אין חסרון דכלתה קנינו.

דף צג: בעו מיניה מרב ששת עד אחד ביבמה מהו, טעמא דעד אחד משום דמילתא דעבידא לאיגלווי לא משקר וה"נ לא משקר או דלמא...

ד] מבואר דהגמ' נסתפק אי טעמא דנאמנות ע"א בעדות אשה הוא משום עבידא לגלווי או דייקא ומינסבא. ויש בזה כמה חילוקים מלבד מה דמובא הכא בגמ'.

- א. הגמ' מסתפק שאלה גדולה בכל עיקר דינא דע"א נאמן בעדות אשה האם הטעם כמו שהוזכר לעיל (בדף פח). משום דע"י החומר שבסופה האשה דייקא היטב ומינסבא ולכן התירו לסמוך על ע"א, או הטעם משום דהוי מילתא דעבידא לגלווי ודבר העתיד להתגלות העד ירא מלשקר ולכן הוא נאמן. ונ"מ באשה שהעידו שמת בעלה ודינה להתייבם דלמא היא אוהבת את אחי בעלה ולכן אינה דייקא ומ"מ יש סברת עבידא לגלווי לגבי העד.
- ב. תוס' הקשו דכבר הסכימו בגמ' לעיל דהטעם משום דייקא ומינסבא [ולכן נתנו לה כל חומרות דמתני'] וא"כ פשיטא דהטעם משום דייקא ומינסבא, ותי' דאה"נ ודאי שני הטעמים אמת, ורק דנין איזה טעם הוא עיקר, דאי העיקר משום דייקא צריך דיוקא רבה וכו' וכ"כ הריטב"א.
- ג. הרמב"ם בהל' גירושין (פ"ג הכ"ט) כתב דלא הקפידה תורה להצריך ב' עדים בדבר שעתיד להתגלות דדבר רחוק הוא שיעיד בו שקר, ומשמע דטעמא משום עבידא לגלווי וזה מהני גם מה"ת, וצ"ב דא"כ למ"ל דייקא ומינסבא כלל.
- ד. בשו"ת הריב"ש ס"י קפ"ה כתב דגם הרמב"ם מודה דאינו אלא מדרבנן, ואינו נאמן מה"ת, דגם להצד דנאמן משום עבידא לגלווי הרי כתבו התוס' דגם להצד משום עבידא לגלווי צריכין גם לסברת דייקא ומינסבא ושפיר הוי מדרבנן.
- ה. אמנם התשב"ץ (ח"א ס"י פ"ב) והנודע ביהודה (אה"ע קמא ס"י כ"ז) נקטו דעבידא לגלווי מהני מה"ת, ודייקו כן בהרמב"ם, ורק הקשו דא"כ מאי איבעיא לן כאן, הא מאחר דעבידא לגלווי מהני מה"ת למ"ל דייקא ומינסבא
- ו. ותי' דעבידא לגלווי רק מהני לעד המעיד שראה בעצמו דאז יפחד מלומר שקר שמא יתגלה שקרו לרבים, אבל כשאומר עד מפי עד אז ליכא עבידא לגלווי וצריכין לסברת דייקא ומינסבא. ונמצא דפשיטא דצריך בעד מפי עד דייקא ומינסבא [ולכאורה לפי"ז עד מפי עד לא יועיל ביבמה], ורק דנסתפקו אי הצריכו חכמים משום חומר ערוה דתהא גם דייקא ומינסבא מדרבנן מלבד סברת עבידא לגלווי, וע"ז יתכן דפסק הרמב"ם דמהני בעד שראה בעצמו בלי דייקא ומינסבא.
- ז. בנו"ב ת"י עוד דבאמת כל ענין של דייקא ומינסבא צ"ב וכי מה יתוסף להאשה בדייקא דידה, ולכן חידש דייקא ומינסבא פועל שיהא העד ירא וע"ז יעיד באמת, ונמצא דהדייקא פועל על העבידא לגלווי [נז"ל וקשה לי מאי מועיל כאן עדות העד הרי בלי שום עדות אסורה היא וזה ע"א הוא, ואף דהיא דייקא מ"מ אין לה ידיעה חדשה רק עדות העד ומה מועיל דייקא דידה. לכך אומר אני שזה דייקא ומינסבא ג"כ שייך למילתא דעבידא לגלווי, וכך הפירוש בגמ' טעמא דע"א משום דמילתא דעבידא לגלווי וכו' פירוש וסמכין אהאי טעמא לחוד כי היכי דאמרין התם דשמואל הרמתי ובית דינו קיים או דילמא האי טעמא לחוד לא מהני כיון שאין כאן ודאי עבידא לגלווי אלא הטעם הוא דייקא ומינסבא ומתוך כך מתיירא העד שמא תידוק הרבה ויתודע לה שהוא חי ומתך כך מתיירא לשקר וכו' עכ"ל].